

1

Ορίζοντας το «αγροτικό»

Εισαγωγή

Φέρτε στο νου σας και σκεφτείτε τη λέξη «αγροτικό». Ποια εικόνα σάς έρχεται; Μήπως μια κυματιστή καταπράσινη πεδιάδα στη νότια Αγγλία ή οι απέραντες εκτάσεις των αμερικανικών στεπών; Μήπως πρόκειται για τις χρυσαφένιες δασικές εκτάσεις της Νέας Αγγλίας το φθινόπωρο ή τα δάση στις σκανδιναβικές χώρες; Τα Βραχώδη Όρη ή τις ηλιοκαμένες ερήμους της Αυστραλίας; Υπάρχουν άραγε άνθρωποι σε αυτή την αγροτική σας εικόνα; Εάν ναι, τι κάνουν; Εργάζονται; Ή μήπως πρόκειται για τουρίστες; Τι ηλικία έχουν; Σε ποια φυλή ανήκουν; Πρόκειται για άντρες ή για γυναίκες; Φτωχούς ή πλούσιους; Υπάρχουν καθόλου κτίρια σε αυτή την εικόνα, όπως μια γραφική αχυροκαλύβα ή μια ασβεστωμένη αγροικία; Μήπως φαντάζεστε ένα ράντσο ή ένα απλό ξύλινο σπιτάκι; Ή, αντιθέτως, ένα μισογκρεμισμένο κι ερειπωμένο σπίτι που μετά βίας προσφέρεται για οίκηση; Μήπως πρόκειται για ένα οικόπεδο με ένα μοντέρνο οίκημα; Άραγε υπάρχουν ενδείξεις κάποιας οικονομικής δραστηριότητας; Ίσως να πρόκειται για κάποιες αγροτικές ασχολίες, ωστόσο μήπως βλέπετε κάποια περιφραγμένη έκταση όπου βόσκουν ελεύθερα ζώα, έτσι όπως μας το διηγούνται τα παιδικά παραμύθια, ή μήπως βλέπετε ένα μεγάλο ορνιθοτροφείο μαζικής παραγωγής ή ατέλειωτους αγρούς με βιομηχανικά παραγόμενα δημητριακά; Ενδεχομένως να βλέπετε κάποιες δραστηριότητες μετάλλευσης, λατόμησης ή δασοκομίας. Υπάρχουν όμως εργοστάσια, εργαστήρια υψηλής τεχνολογίας ή συγκροτήματα γραφείων; Υπάρχουν άραγε καταστήματα, τράπεζες ή σχολεία, ή μήπως βλέπετε μόνο εξοχικές κατοικίες; Υφίστανται δρόμοι ή ακόμα και μποτιλιάρισμα στην εικόνα σας; Παρατηρείτε κάποιο έγκλημα ή μια

περίπολο της αστυνομίας; Αντιλαμβάνεστε κάποιο πρόβλημα υγείας, αλκοολισμού ή χρήσης ναρκωτικών; Ποιος είναι ο ιδιοκτήτης της γης στην εικόνα σας; Ποιοι έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε αυτή τη γη;

Έπειτα από τα παραπάνω, εξακολουθείτε να διατηρείτε μια καθαρή εικόνα του τι σημαίνει «αγροτικό» για εσάς ή μήπως σας φαίνεται ήδη ότι ο ορισμός του αγροτικού χώρου είναι κάπως περίπλοκος; Δεν υφίσταται, αλίμονο, ένας απλός και καθολικά αποδεκτός ορισμός. Όποια και αν είναι η εικόνα του «αγροτικού» που φανταστήκατε, θα πρόκειται κατά πάσα πιθανότητα για κάτι διαφορετικό σε σχέση με αυτό που θα έχει μόλις φανταστεί κάποιος ή κάποια που βρίσκεται δίπλα σας καθώς διαβάζετε αυτό εδώ το βιβλίο. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν σημαίνει ότι ο καθένας μας προσλαμβάνει αποκλειστικά με τον δικό του τρόπο την αγροτικότητα. Οι αντιλήψεις μας θα έχουν διαμορφωθεί μέσω ενός μεγάλου εύρους επιρροών τις οποίες μοιραζόμαστε με τους συνανθρώπους μας στο μέρος όπου ζούμε, εκεί όπου πηγαίνουμε διακοπές ή από τις κινηματογραφικές ταινίες που βλέπουμε και τα βιβλία που διαβάζουμε. Επιπρόσθετα, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι τοπικές και εθνικές πολιτισμικές παραδόσεις, αλλά επίσης και αυτά που μαθαίνουμε στο σχολείο, όσα διαβάζουμε στις εφημερίδες ή η πολιτική προπαγάνδα της οποίας γινόμαστε δέκτες. Σε ορισμένες χώρες «το αγροτικό» δεν αποτελεί μια ευρέως χρησιμοποιούμενη έννοια, ωστόσο όσοι επισκέπτονται αυτές τις χώρες αναγνωρίζουν χώρους που τους φαίνονται να είναι «αγροτικοί». Επομένως, η πρόσληψη «του αγροτικού», καθώς δεν μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί σε ατομικό επίπεδο, είναι πολιτισμικά προσδιορισμένη. Κάποιος που ζει στην πυκνοκατοικημένη ύπαιθρο της νοτιοανατολικής Αγγλίας θα έχει πιθανότατα μια διαφορετική ιδέα για την αγροτικότητα σε σχέση με κάποιον που ζει στα ενδότερα της νότιας Ντακότα. Μια οικογένεια που απασχολείται στη γεωργία στη νέα Ζηλανδία θα έχει διαφορετική ιδέα από έναν τουρίστα που προέρχεται από μια αστική περιοχή του Άμστερνταμ. Και πάει λέγοντας...

Εντούτοις, εάν «το αγροτικό» είναι ένας τόσο ασαφής και διαφορετικός όρος, τότε κατά ποιά έννοια μπορεί να γίνει λόγος για «αγροτικές σπουδές», για «αγροτική γεωγραφία» ή για «αγροτική κοινωνιολογία»; Στο παρόν κεφάλαιο πραγματευόμαστε τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι ακαδημαϊκοί έχουν αποπειραθεί να προσεγγίσουν τον ορισμό του αγροτικού, εκθέτουμε τα υπέρ και τα κατά της κάθε προσέγγισης και, τέλος, καταλήγουμε να περι-

γράψουμε πώς το ανά χείρας βιβλίο θα διαπραγματευθεί την έννοια της αγροτικότητας.

Γιατί να ασχοληθούμε με το αγροτικό;

Αφού λοιπόν είναι τόσο δύσκολο να οριστεί η έννοια του «αγροτικού», γιατί να ασχολούμαστε με αυτό; Κατ' αρχάς, διακρίσεις ανάμεσα σε αστικό και αγροτικό, πόλη και εξοχή, έχουν μια μακρά ιστορική γενεαλογία και μεγάλη πολιτισμική σημασία. Ο Raymond Williams, ένας από τους σπουδαιότερους χρονογράφους της αγγλικής γλώσσας και λογοτεχνίας, έχει παρατηρήσει ότι

η «πόλη» και η «εξοχή» είναι εξόχως ισχυρές λέξεις, κάτι που άλλωστε δεν εκπλήσσει, αν σκεφτούμε πόσο πολλά αντιπροσωπεύουν αυτές οι λέξεις στις εμπειρίες των ανθρώπινων κοινωνιών... Στους οικισμούς, που είναι ιστορικά διαφοροποιημένοι σε μεγάλο βαθμό, έχουν συσσωρευτεί και γενικευτεί πολύ δυνατά αισθήματα. Στην εξοχή απαντιέται η ιδέα ενός φυσικού τρόπου ζωής, ειρηνικού, αθώου και ενάρετου. Στην πόλη επικεντρώνεται η ιδέα ενός δημιουργημένου κέντρου, ενός κέντρου μάθησης, επικοινωνίας, φώτισης. Αλλά υφίστανται επίσης και ορισμένοι αρνητικοί συνειρμοί: για την πόλη ως ένα μέρος με θόρυβο, κοσμικότητα και φιλοδοξίες, και για την εξοχή ως ένα μέρος οπισθοδρομικό, γεμάτο άγνοια και περιορισμούς. Η αντίθεση ανάμεσα σε εξοχή και πόλη, ως δύο θεμελιώδεις τρόποι ζωής, πηγαιίνει ιστορικά πολύ πίσω, φτάνοντας μέχρι και τους κλασικούς χρόνους (Williams, 1973, σ. 1).

Αυτή η πολιτισμική παράδοση είναι τόσο βαθιά ριζωμένη, ώστε η διαφοροποίηση ανάμεσα σε πόλη και ύπαιθρο να αποτελεί έναν από τους ενστικτώδεις τρόπους με τους οποίους βάζουμε τάξη στον κόσμο γύρω μας. Ωστόσο, για την επιστήμη ο όρος είναι πιο πρόσφατος. Για παράδειγμα, ο κοινωνιολόγος Marc Morfont υποστηρίζει ότι η χρήση του «αγροτικού» ως επιστημονικού όρου αναπτύχθηκε κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930 – μια περίοδο όπου ο χώρος της υπαίθρου βίωνε σημαντικούς κοινωνικούς και οικονομικούς μετασχηματισμούς– σε μια προσπάθεια να οριστούν τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της «αγροτικής κοινωνίας» στο πλαίσιο της ραγδαίας αστικοποίησης και εκβιομηχάνισης (Morfont, 1990). Πολύ συχνά, οι παραγώ-

μενοι ορισμοί της αγροτικής κοινωνίας αντανακλούσαν μια συγκεκριμένη ηθική γεωγραφία, με το «αγροτικό» να σχετίζεται με αξίες όπως η αρμονία, η σταθερότητα και η μετριοπάθεια. Με τον καιρό, αυτές τις περισσότερο αξιολογικές ιδέες σχετικά με τη διχοτομία ανάμεσα σε αστικό και αγροτικό η επιστημονική σκέψη τις αποποιείται, ωστόσο για τους ερευνητές η διάκριση αυτή παραμένει χρήσιμη για δύο τουλάχιστον λόγους.

Πρώτον, πολλές κυβερνήσεις διαχωρίζουν επίσημα ανάμεσα σε αστικές περιοχές και αγροτικές περιοχές, ασκώντας διοίκηση σε αυτές μέσω διαφορετικών οργάνων με διαφορετικές πολιτικές. Στην Αγγλία, για παράδειγμα, η κυβέρνηση δημοσίευσε τον Νοέμβριο του 2000 δύο διακριτά κείμενα πολιτικής, ένα για την «αστική πολιτική» και ένα για την «αγροτική πολιτική», με τη δεύτερη να αποτελεί ευθύνη του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Τροφίμων και *Αγροτικών* Υποθέσεων (Department of the Environment, Food and *Rural* Affairs) και να εφαρμόζεται από τον κρατικό Οργανισμό για την *Υπαιθρο* (*Countryside Agency*).

Δεύτερον, πολλοί άνθρωποι που ζουν σε αγροτικές περιοχές αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ως «αγροτικό πληθυσμό» που ακολουθεί έναν «αγροτικό τρόπο ζωής». Είναι δε τόσο δυνατή αυτή η αίσθηση ταυτότητας, που, όταν έρχονται αντιμέτωποι με προβλήματα όπως η ανεργία, η συρρίκνωση ενός κύριου παραγωγικού κλάδου (όπως η γεωργία) ή η απώλεια τοπικών υπηρεσιών, δεν δημιουργούν δεσμούς αλληλεγγύης με ανθρώπους που βιώνουν τα ίδια προβλήματα σε αστικές περιοχές, αλλά, αντιθέτως, προκρίνουν την «αγροτική» αλληλεγγύη τους ως βάση για αντίσταση σε μια αντιλαμβανόμενη ως «αστική απειλή». Είναι και πάλι το Ηνωμένο Βασίλειο που προσφέρει ένα σχετικό παράδειγμα, όπου πάνω από 400.000 άνθρωποι διαδήλωσαν τον Σεπτέμβριο του 2002 στο Λονδίνο υπό το κάλεσμα της Συμμαχίας για την *Υπαιθρο*, για να διαμαρτυρηθούν για την εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών και των αγροτικών συμφερόντων από την κεντρική κυβέρνηση (βλ. περισσότερα στο Κεφάλαιο 14).

Αυτοί οι δύο παράγοντες σημαίνουν ότι οι ερευνητές, παρόλο που είναι σε θέση να αναγνωρίσουν παρόμοιες κοινωνικές και οικονομικές διαδικασίες τόσο σε αγροτικές περιοχές όσο και σε αστικές, γνωρίζουν επίσης πως οι διαδικασίες αυτές λειτουργούν σε διαφορετικά πολιτικά περιβάλλοντα και ότι οι αντιδράσεις των ανθρώπων που επηρεάζονται ενδέχεται να είναι διαφορετικές. Ωστόσο, η ανάλυση των

διαφορών αυτών επαναφέρει το πρόβλημα του ορισμού του «αγροτικού». Ο Halfacree (1993) κάνει λόγο για τέσσερις γενικές προσεγγίσεις του ορισμού του αγροτικού από τους σχετικούς ερευνητές. Αυτές είναι i) περιγραφικοί ορισμοί, ii) κοινωνικο-πολιτισμικοί ορισμοί, iii) «το αγροτικό» ως τοπικότητα και iv) «το αγροτικό» ως κοινωνική αναπαράσταση. Οι προσεγγίσεις αυτές παρουσιάζονται στη συνέχεια με κριτικό τρόπο.

Περιγραφικοί ορισμοί

Οι περιγραφικοί ορισμοί της αγροτικότητας βασίζονται στην υπόθεση ότι μπορεί να γίνει σαφής γεωγραφικός διαχωρισμός ανάμεσα σε αγροτικές περιοχές και αστικές περιοχές με βάση τα κοινωνικο-χωρικά χαρακτηριστικά τους, όπως αυτά μετρούνται μέσω διάφορων στατιστικών δεικτών. Ο πιο απλός τρόπος για να γίνει αυτό είναι χρησιμοποιώντας τη μεταβλητή του πληθυσμού. Πρόκειται για μια προσέγγιση την οποία υιοθετούν οι περισσότεροι επίσημοι ορισμοί των αγροτικών περιοχών. Κάτι τέτοιο εξάλλου φαίνεται αρκετά λογικό, καθώς όλοι γνωρίζουμε ότι οι πόλεις και οι κωμοπόλεις φιλοξενούν μεγαλύτερους πληθυσμούς σε σχέση με τα χωριά και τις διάσπαρτες αγροτικές κοινότητες. Όμως, από ποιον πληθυσμό και πάνω μπορεί μια αγροτική περιοχή να θεωρείται αστική; Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1.1, υφίστανται σημαντικές διακυμάνσεις στο μέγιστο αποδεκτό μέγεθος πληθυσμού ενός αγροτικού οικισμού σύμφωνα με τους επίσημους ορισμούς των αγροτικών και αστικών περιοχών που χρησιμοποιούνται σε διάφορες χώρες.

Επιπρόσθετα, υφίστανται μερικά προβλήματα ακόμα. Πρώτον, το μέγεθος του πληθυσμού που καταγράφεται εξαρτάται από την οριοθέτηση της συγκεκριμένης κάθε φορά περιοχής. Για παράδειγμα, ο πληθυσμός στην πόλη όπου ζω εγώ, το Άμπερστγουιθ της δυτικής Ουαλίας, μετράται με βάση τα επίσημα όρια της κοινότητας, οπότε είναι λίγο μικρότερος από 10.000 κατοίκους. Κρίνοντας από τον αριθμό αυτό και με βάση κάποιους από τους προαναφερόμενους ορισμούς, η πόλη αυτή θεωρείται «αγροτικός οικισμός». Όμως, τα όρια της κοινότητας διατρέχουν και το συγκρότημα του πανεπιστημίου. Έτσι, εάν μετρήσουμε τον συνολικό πληθυσμό της πραγματικά δομημένης αστικής περιοχής, η πραγματική αντιστοιχία πλησιάζει τους 20.000 κατοίκους. Παρομοίως, υφίστανται πολλές αγροτικές επαρ-

Πίνακας 1.1 Επίσημοι ορισμοί για τους αγροτικούς οικισμούς με βάση τον πληθυσμό τους

Ορισμός που χρησιμοποιείται σε:	Μέγιστος πληθυσμός για έναν αγροτικό οικισμό	Σημειώσεις
Ισλανδία	300	Ελάχιστος πληθυσμός μιας αστικής διοικητικής μονάδας
Καναδάς	1.000	Ορισμός απογραφής (+ πληθυσμιακή πυκνότητα μικρότερη των 400 ατόμων/τ.χλμ.)
Γαλλία	2.000	
ΗΠΑ	2.500	Ορισμός απογραφής
Αγγλία	10.000	Ορισμός της Υπηρεσίας για την Ύπαιθρο
Ηνωμ. Πολιτείες	20.000	
Ιαπωνία	30.000	Ελάχιστος πληθυσμός μιας αστικής διοικητικής μονάδας

χίες στις ΗΠΑ οι οποίες έχουν πιο μεγάλο πληθυσμό σε σχέση με τα πολλά αστικά κέντρα που περιλαμβάνουν, ακριβώς διότι καλύπτουν μια ευρεία χωρική έκταση.

Δεύτερον, τα απλά αριθμητικά στοιχεία του πληθυσμού δεν μας λένε τίποτα ως προς τις λειτουργίες ενός οικισμού ή για τις σχέσεις ενός οικισμού με την περιβάλλουσα τοπική περιοχή. Μια κωμόπολη 1.000 ανθρώπων στη Νεμπράσκα μπορεί να είναι το αστικό κέντρο για έναν διάχυτο αγροτικό πληθυσμό, όμως ένα χωριό 1.000 ανθρώπων στη Μασαχουσέτη ενδεχομένως να θεωρείται αγροτικός οικισμός στο πλαίσιο της περιφέρειας στην οποία ανήκει. Τρίτον, οι διαχωρισμοί που στηρίζονται μόνο στα πληθυσμιακά μεγέθη είναι αυθαίρετοι και τεχνητοί. Γιατί ένας οικισμός με 999 κατοίκους θα πρέπει να ταξινομείται ως αγροτικός οικισμός, ενώ ένας άλλος με 1.000 κατοίκους να θεωρείται αστικός; Τόση είναι η διαφορά που κάνει ένας επιπλέον κάτοικος;

Ορισμένοι επίσημοι ορισμοί της αγροτικότητας προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τα παραπάνω προβλήματα αναπτύσσοντας περισσότερο εκλεπτυσμένα υποδείγματα, τα οποία περιλαμβάνουν πληθυσμιακή πυκνότητα, χρήσεις γης και εγγύτητα σε αστικές περιοχές. Σε πολ-

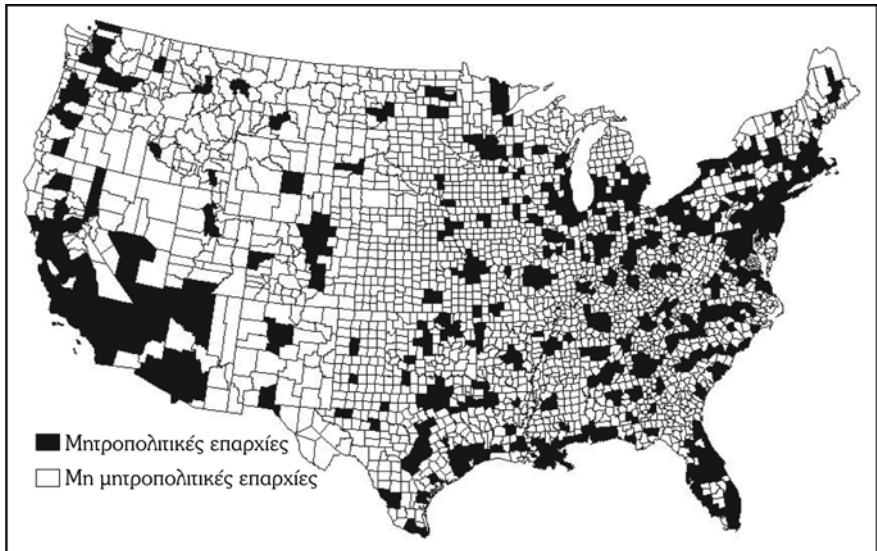
λές χώρες, οι διάφορες κυβερνητικές υπηρεσίες χρησιμοποιούν ένα μείγμα από διαφορετικούς ορισμούς. Για παράδειγμα, στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Ερευνών Αγροτικής Πολιτικής (www.rupri.org)* αναφέρονται εννέα διαφορετικοί ορισμοί που χρησιμοποιούν διάφορες κυβερνητικές υπηρεσίες των ΗΠΑ. Στο Ηνωμένο Βασίλειο οι διάφορες υπηρεσίες χρησιμοποιούν, σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις, 30 διαφορετικούς ορισμούς των αγροτικών περιοχών (ODPM, 2002). Πολλοί από τους τελευταίους είναι «αρνητικοί» ορισμοί, καθώς αυτό που κάνουν είναι να προδιαγράφουν τα χαρακτηριστικά των αστικών περιοχών και να ταξινομούν όλες τις περιοχές που δεν φέρουν τα χαρακτηριστικά αυτά ως «αγροτικές». Την προσέγγιση αυτή συναντούμε σε τρία παραδείγματα από τις απογραφές σε ΗΠΑ και Ηνωμένο Βασίλειο και από την Αρχή Προϋπολογισμού και Διαχείρισης των ΗΠΑ:

- Οι απογραφές στις ΗΠΑ χρησιμοποιούν τον πληθυσμό για να ορίσουν ως αστικές τις περιοχές εκείνες που περιλαμβάνουν κάθε εδαφική ενότητα, πληθυσμό και οικιστικές μονάδες σε μέρη πλέον των 2.500 κατοίκων, που ενσωματώνουν πόλεις, χωριά, συνοικίες (εκτός από την Αλάσκα και τη Νέα Υόρκη) και κωμοπόλεις (εκτός από τις έξι πολιτείες της Νέας Αγγλίας, τη Νέα Υόρκη και το Γουινσκόνσιν). Οτιδήποτε άλλο ταξινομείται ως «αγροτικό».
- Οι απογραφές στο Ηνωμένο Βασίλειο χρησιμοποιούν τις χρήσεις γης για να ορίσουν τις αστικές περιοχές ως εκείνες που έχουν περισσότερα από είκοσι συνεχή εκτάρια «αστικών χρήσεων γης». Αυτές περιλαμβάνουν μόνιμες κατασκευές, δίκτυα μεταφορών (δρόμοι, αυτοκινητόδρομοι και κανάλια), εγκαταστάσεις μεταφορών (σταθμοί αυτοκινήτων, αεροδρόμια, συνεργεία κ.ά.), λατομεία και ορυχεία, καθώς και κάθε ανοικτή περιοχή που περιστοιχίζεται από δομημένες εκτάσεις. Οτιδήποτε άλλο ταξινομείται ως «αγροτικό».
- Η Αρχή Προϋπολογισμού και Διαχείρισης των ΗΠΑ ορίζει ως μητροπολιτικές περιοχές εκείνες που κατ' ελάχιστον περιλα-

---

* Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του βιβλίου www.kritiki.gr/rural_geography για να βρείτε τους επικαιροποιημένους συνδέσμους. Σε περίπτωση που εντοπίσετε κάποιον ανενεργό σύνδεσμο, θα σας προτρέπαμε να μας ενημερώσετε στο biblia@kritiki.gr, προκειμένου να προχωρήσουμε στις αναγκαίες επικαιροποιήσεις.

Χάρτης 1.1 Η ταξινόμηση σε μητροπολιτικές και μη μητροπολιτικές επαρχίες στις ΗΠΑ από την Αρχή Προϋπολογισμού και Διαχείρισης.

Πηγή: Υπηρεσία Οικονομικών Ερευνών, Υπουργείο Γεωργίας των ΗΠΑ.

βάνουν μια κεντρική επαρχία με πληθυσμό άνω των 50.000, μαζί με κάθε γειτνιάζουσα επαρχία η οποία έχει «στενές οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις με την κεντρική επαρχία» σε όρους ημερήσιων παλίνδρομων μετακινήσεων, πληθυσμιακής πυκνότητας και πληθυσμιακής μεγέθυνσης. Ό,τι δεν εμπίπτει σε μια μητροπολιτική περιοχή ταξινομείται ως «μη μητροπολιτική επαρχία» (Χάρτης 1.1). Οι μη μητροπολιτικές επαρχίες είναι ο περισσότερο διαδεδομένος ορισμός για μια αγροτική περιοχή υπό διερεύνηση και ανάλυση πολιτικής στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ωστόσο, και οι τρεις παραπάνω ορισμοί είναι επιδεκτικοί κριτικής για τους ίδιους λόγους. Πρώτον, βασίζονται σε μια διχοτομία, καθώς θέτουν τις αγροτικές περιοχές σε αντίθεση με τις αστικές περιοχές και δεν αναγνωρίζουν άλλες ενδιάμεσες κατηγορίες. Δεύτερον, στηρίζονται σε ένα περιορισμένο σύνολο δεικτών, το οποίο δεν φανερώνει πολλά για τις κοινωνικές και οικονομικές διαδικασίες που μορφώνουν τις αστικές και τις αγροτικές τοπικότητες. Τρίτον, οι αγροτικές περιοχές, επειδή αποτελούν μια υπολειμματική κατηγο-

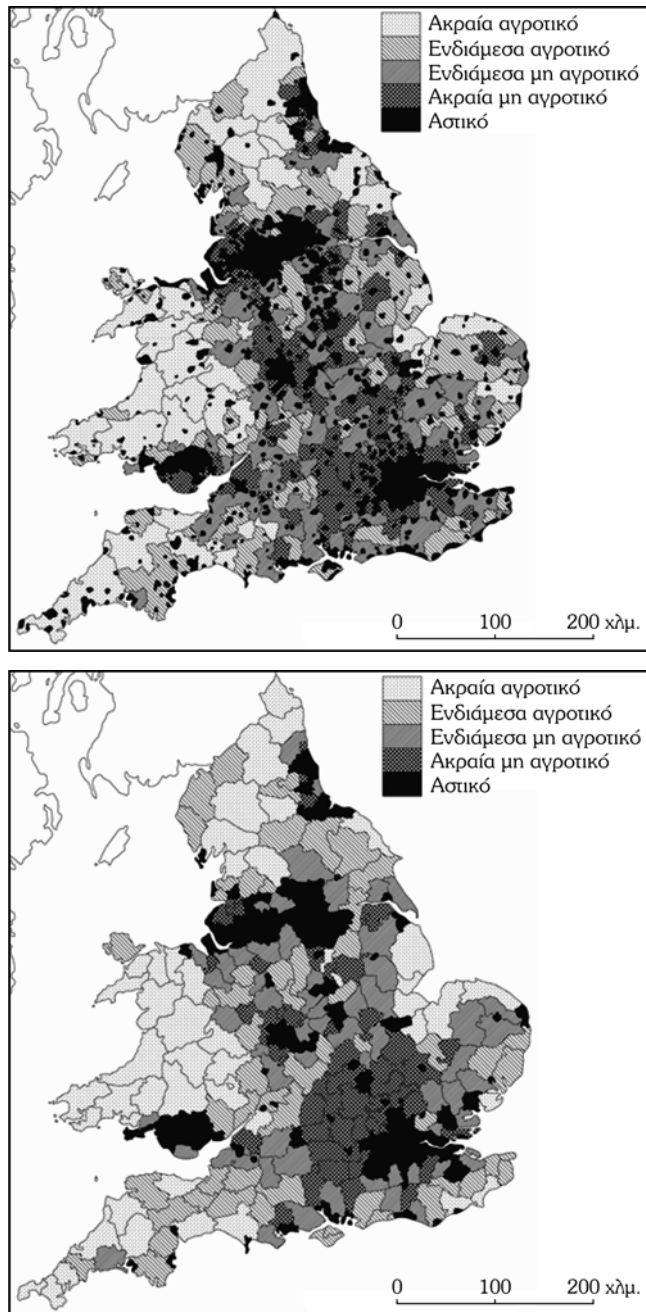
ρία, αντιμετωπίζονται ως ομοιογενείς, χωρίς να αναγνωρίζεται η ποικιλομορφία τους.

Δείκτες αγροτικότητας

Σε μια προσπάθεια να αναγνωρίσουν ορισμένες από τις διαφορές ανάμεσα σε βαθμούς αγροτικότητας και να υπερπηδήσουν τα προβλήματα που προκύπτουν από τον προσδιορισμό μιας αγροτικής περιοχής με τη χρήση μόλις μίας ή δύο παραμέτρων, οι Cloke (1977) και Cloke και Edwards (1986) κατασκεύασαν ένα δείκτη αγροτικότητας για τις τοπικές αυτοδιοικήσεις σε Αγγλία και Ουαλία χρησιμοποιώντας ένα εύρος στατιστικών μεταβλητών από τις απογραφές των ετών 1971 και 1981. Έχει σημασία ότι οι επιμέρους παράμετροι δεν αναφέρονται μόνο στον πληθυσμό (συμπεριλαμβανομένης της πληθυσμιακής πυκνότητας, μεταβολής, εισερχόμενης και εξερχόμενης μετανάστευσης, προφίλ ηλικίας), αλλά και στις ανέσεις ενός νοικοκυριού (ποσοστό νοικοκυριών με παροχή ζεστού νερού, μπανιέρα και εσωτερική τουαλέτα), στη δομή της απασχόλησης (ποσοστό του εργατικού δυναμικού που απασχολείται στη γεωργία), στα πρότυπα καθημερινών μετακινήσεων για εργασία και στην απόσταση από αστικά κέντρα. Αυτές οι παράμετροι ενσωματώθηκαν σε έναν υπολογιστικό τύπο με βάση τον οποίο κάθε αυτοδιοικητικό διαμέρισμα κατατάσσεται σε πέντε κατηγορίες: ακραία αγροτικό, ενδιάμεσα αγροτικό, ενδιάμεσα μη αγροτικό, ακραία μη αγροτικό και αστικό (Χάρτης 1.2).

Παρόλο που οι δείκτες αγροτικότητας αποτέλεσαν πράγματι μια βελτίωση σε σχέση με τους απλούς, διχοτομικούς ορισμούς, εξακολουθούν να εγείρονται ορισμένα κρίσιμα ερωτήματα. Κατ' αρχάς, γιατί επιλέγονται οι συγκεκριμένες παράμετροι; Τι μας λέει για την αγροτικότητα, για παράδειγμα, το ποσοστό των νοικοκυριών με μπανιέρα; Δεύτερον, πώς καθορίστηκε το σχετικό βάρος για τις διάφορες παραμέτρους; Είναι η γεωργική απασχόληση περισσότερο ή λιγότερο σημαντική από την πληθυσμιακή πυκνότητα για τον καθορισμό της αγροτικότητας; Τρίτον, πώς έχουν αποφασιστεί τα όρια ανάμεσα στις πέντε κατηγορίες; Ποιο είναι το σημείο εκείνο στην τεχνητή κλίμακα όπου ένα «ενδιάμεσα αγροτικό» διαμέρισμα γίνεται «ενδιάμεσα μη αγροτικό»;

Ακόμα πιο προβληματική είναι η χρήση των τοπικών αυτοδιοικητικών διαμερισμάτων ως βάση για την ταξινόμηση. Δείτε τους χάρτες στην επόμενη σελίδα. Σε αυτόν του 1971 υπάρχουν πολλά απομονω-

Χάρτης 1.2 Δείκτες αγροτικότητας για την Αγγλία και την Ουαλία με βάση τις απογραφές του 1971 (α) και του 1981 (β).

Πηγή: Cloke (1977), Cloke και Edwards (1986).